

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 159.923 (043.2)

PALADI ALIONA

**INTERCONEXIUNI DINTRE STILUL
APRECIATIV ȘI CONTROLUL
PSIHOLOGIC LA TINERI**

511.01 – PSIHOLOGIE GENERALĂ

Autoreferatul tezei de doctor în psihologie

CHIȘINĂU, 2015

Teza a fost elaborată la Catedra de Psihologie Aplicată a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:

PLATON Carolina, doctor habilitat în pedagogie, doctor în psihologie, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. **BOLBOCEANU Aglaida**, doctor habilitat în psihologie, profesor cercetător

2. **GONȚA Victoria**, doctor în psihologie, conferențiar universitar

Componența Consiliului științific specializat:

1. **RACU Jana**, președinte, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar

2. **TOLSTAIA Svetlana**, secretar științific, doctor în psihologie, conferențiar universitar

3. **BUCUN Nicolae**, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar

4. **GUȚU Vladimir**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

5. **PALADI Oxana**, doctor în psihologie, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la “ 17 ” decembrie 2015 la ora 12.00 în ședința Consiliului științific specializat D30.511.01-03 din cadrul Universității de Stat din Moldova, adresa str. A. Mateevici 60, MD-2009, or. Chișinău, Republica Moldova, auditoria 505 blocul central.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la “ 16 ” noiembrie 2015

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat

doctor în psihologie, conferențiar universitar **Tolstaia Svetlana**

Conducător științific,

doctor habilitat în pedagogie, doctor în psihologie, profesor universitar

Autor

 Platon Carolina

 Paladi Aliona

© **Paladi Aliona, 2015**

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În societatea contemporană, în care predomină tranzițiile interterminabile, flexibilitatea psihică și aprecierea pozitivă, constructivă a situațiilor ar putea salva persoana de stările negative de deprimare, descurajare și de starea de neajutorare.

Cercetarea stilului apreciativ, este indispensabilă pentru a înțelege care mecanisme conduc spre autocunoașterea comportamentului, activității dominante, relațiilor interpersonale și social-contextuale. Aprecierea este o parte componentială a mai multor profesii, în care anume finalitatea apreciativă este cea care decide dacă personalitatea are sau nu succese în domeniul în care activează. În pofida faptului că aprecierile sunt prezente în cunoaștere, comunicare, interrelaționare și autoreglare, acestea încă mai au lapsusuri pe care trebuie să le suplimentăm cu precizări. Referindu-ne la conceptul de apreciere, menționăm că acesta reflectă stilul individual al persoanei, cel care se află în conjunctură directă cu conceptul de sine.

În viața de zi cu zi, pentru a-i aprecia pe alții și situațiile cu care se confruntă, persoanele operează cu anumite scheme mentale, denumite și scheme cognitive, raționale ori logice. După cum afirmă psihologii cognitiști, anume în baza acestora se dezvoltă un alt tip de schițe ori scheme, și anume cele afective, care sunt extrem de importante pentru relațiile interpersonale. Pe de altă parte, există cercetători care susțin contrariul, cei care oferă primordialitate stilului apreciativ și aspectului emoțional în baza căruia se formează ulterior stilul cognitiv. Oricum, este necesar să menționăm că fiecare personalitate reprezintă o entitate unică, irepetabilă prin felul său de a fi, prin modalitatea de a gândi, de a percepe și a relaționa cu cei din jur.

Modul de structurare a trăsăturilor și particularităților într-un tot întreg conferă originalitate fiecărei persoane, această afirmație rămânând valabilă atât sub aspectul afectiv, cât și sub cel cognitiv. Toți indivizii sunt emotivi, însă ponderea pe care o are emotivitatea în raport cu alte trăsături deosebește un individ de alt individ. Anume relațiile dintre trăsături și modul lor de îmbinare determină specificitatea deosebirilor dintre oameni. Putem afirma că persoanele se deosebesc între ele și după gradul de conștientizare a propriilor cogniții și raționamente, dar și după prezența propriilor emoții. Admiterea realității, adică recunoașterea unor trăsături proprii, atrage după sine integritatea psihică (funcționarea unitară și controlată). Persoanele sunt unice anume prin stiluri, prin maniera proprie de percepere, evaluare rațională, comportament, raportare socială etc., iar funcționarea lor determină maniera ce exprimă modul de îmbinare, pondere și conștientizare a trăsăturilor într-un ansamblu unitar.

Celălalt unghi al problemei cercetării, legat de control, reprezintă perceperea subiectivă a încrederii în propriile forțe, acest fapt fiind datorat nu în ultimul rând autoaprecierii pozitive a sinelui care rezidă în aprecierea favorabilă a celorlalți. Lucrarea de față are menirea să identifice „structura stabilă”, controlul sub aspect de construct și, mai exact, aspectul cu referire la locul de control, orientarea spre viitor (pozitivă/negativă) și manifestarea eficientă a acestuia la tineri. Abordat fiind din această perspectivă, conceptul de control se reliefează într-o structură specifică și deosebită. Or, controlul psihologic presupune modalitatea ori capacitatea de a menține un echilibru între sine și ceilalți, un echilibru care determină adaptarea eficientă la diferite persoane, cerințe ori situații. Controlul analizat din perspectiva constructivis-

tă ne oferă un tablou general legat de orientarea spre viitor a persoanei (optimistă ori pesimistă), încrederea în sine ori diminuarea acesteia. Anume în aceste condiții, când în relațiile interpersonale apar neînțelegeri, se observă cel mai deslușit tipul de stil și cel de control.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Interconexiunea dintre stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri constituie subiectul mai multor cercetări care confirmă rolul și importanța lor pentru personalitate.

Problematica stilului se află în vizorul diferitelor orientări psihologice care încearcă să explice dominarea anumitor aspecte asupra altora pe care le văd ca fiind subordonatoare. În general, se afirmă că stilul reprezintă legătura dintre psihic și mediul extern (И. Шкуратова, М. Холодная). Este susținută ideea că stilul se referă la sine (autoapreciere), dar și aprecierea altora, menționându-se trei aspecte importante: componența, nivelul și strategia, și rolul preferințelor apreciative subiective, care rămân stabile în manifestare, indiferent de situațiile care survin (D. Goleman, А. Исмагилова, S. Marcus). Studiile asupra percepției sociale, efectuate de Н. Батурин, au scos în evidență următoarele particularități ale stilului: stabilitatea aprecierilor; variabilitatea și gradul de identificare a sinelui cu alții. Totodată, stilul este o constantă a personalității care include concepte aderente ca preferințele, compensările, orientările emoționale. В. Толочек menționează că stilul persoanei este constituit din trei ramuri: cognitivă, individuală (de activitate) și de conducere. În opinia savanților В. Моросанова, А. Либин, Л. Собчик, stilul se manifestă printr-un activism personal, iar la baza stilului se află tendințe care se găsesc la orice nivel de organizare a personalității.

În prezent, un rol deosebit se acordă studiilor privind conceptul de apreciere, în general, și stilul apreciativ, în special. Aprecierea devine din ce în ce mai mult o noțiune care are legătură cu personalitatea și, mai ales, cu potențialul transformator care se reflectă în activitățile pe care le îmbină individul. Astfel, în tot mai multe arii moderne se observă simbioza cu aprecierea. În această direcție, contribuții importante le-au avut cercetările savanților români.

Aprecierea a fost studiată: în activitatea didactică (Т. David, А. Predescu), în activitatea terapeutică (А. Bolohan), în activitatea literară (S. Marcus, D. Săucan), în activitatea scenică (Gh. Neacșu), în activitatea judiciară (M. Minulescu). În toate domeniile enumerate s-a constatat că este importantă perceperea „exactă și corectă” a altuia, comunicarea verbală și cea nonverbală, menținerea relațiilor interpersonale eficiente, prezența unei sensibilizări psihice manifestată prin abilitatea de a-l înțelege cât mai adecvat pe celălalt.

În Republica Moldova, cercetările conexe conceptului de apreciere sunt reflectate în lucrările mai multor autori. Astfel, С. Platon a studiat problema formării și dezvoltării stilului cognitiv și al dimensiunilor sale la preadolescenți. А. Bolboceanu a realizat un șir de studii asupra eficientizării sinelui. Tematica legată de dezvoltarea sinelui la tineri și la adulți o întâlnim și în lucrările cercetătorilor: J. Racu, V. Gonța, S. Tolstaia, L. Chior, O. Paladi.

Problematica controlului psihologic a fost studiată de numeroși cercetători americani, germani și ruși: В. Моросанова, J. Rotter, K. Wollston, L. Abramson, M. Seligman, S. Carver, S. Harris, M. Lam, M. Loosemore, B. Weiner, K. Gerken, J.

Mayer. Controlul psihologic, în opinia savanților, se referă la capacitatea persoanei de a-și autodirija propria viață ori activitate care izvorăște prin impuls de la sine ori de la mediul extern.

Prezența controlului deja presupune niște calități supreme ale sinelui: activism în luarea deciziilor, pregătire pentru soluționare constructivă a unor situații, asumarea riscului pentru decizii corecte. Planificarea viitoarelor acțiuni în dobândirea eficienței interrelaționale conduce la o implicare activă care oferă actorilor sociali posibilitatea să conștientizeze ce anume trebuie să întreprindă pentru a reuși și ce tipuri de strategii să adopte.

Totodată, analiza situației în domeniul de cercetare ne-a permis să constatăm că, până în prezent, interconexiunea stil apreciativ-control psihologic a fost insuficient abordată și studiată. În această ordine de idei, realizarea unor studii multidimensionale devine necesară. Din acest punct de vedere, **problema cercetării** constă în studierea și stabilirea interconexiunii dintre stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri și elaborarea unor modalități de eficientizare a lor.

Astfel, **scopul investigației** constă în determinarea interconexiunii stil apreciativ-control psihologic la tineri din perspectiva specializării în domeniile socioumanist/exact.

În corespundere cu problema enunțată și scopul trasat, ne propunem următoarele **obiective**:

1. a analiza literatura de specialitate cu referire la stilul apreciativ și controlul psihologic;
2. a identifica metodele psihodiagnostice de identificare a stilului apreciativ-controlului psihologic;
3. a analiza tipologiile stilului apreciativ și a locului de control;
4. a stabili interconexiunile dintre stilul apreciativ și locul de control;
5. a elabora și implementa un program de dezvoltare personală a tinerilor;
6. a generaliza datele și a evidenția gradul de eficiență a programului;
7. a elabora profilul tânărului eficient din perspectiva interconexiunii stil apreciativ-control psihologic.

Bazele conceptuale ale cercetării le-au constituit: teoriile stilurilor personale (H. Батурич, И. Выбойщик, А. Либин, D. Bonarius, S. Marcus, M. Kagan, N. Salkind, J. Wright, A. Palei, И. Шкурагова, М. Холодная); teoriile controlului psihologic (J. Rotter, K. Wollston, B. Weiner, F. Heider); teoriile interconexiunilor (V. Merlin, O. Andros, Б. Вяткин, А. Исмагилова, В. Толочек, Т. Снегирева, М. Seligman, C. Peterson, C. Carver).

Metodologia cercetării științifice. În cadrul cercetării au fost aplicate diverse metode:

1. teoretice: documentarea științifică, analiza comparativă, sinteza;
2. empirice: chestionarea (Chestionarul SARC, Chestionarul Rotter, Chestionarul Rosenberg, Chestionarul LOT-R), experimentul;
3. statistice: coeficientul de corelație Bravais-Pearson, criteriul t-Student.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: dezvoltarea conceptelor de stil apreciativ și control psihologic; identificarea interconexiunii dintre stilul apreciativ (detașat, reflexiv, analogic, empatic), controlul psihologic (intern/extern) și entitățile conexe acestora (stima de sine, optimism/pesimism); elaborarea programului de dez-

voltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control; stabilirea profilului personalității eficiente din perspectiva interconexiunii stil apreciativ-control psihologic; stabilirea relaționării profilului personalității eficiente cu domeniul de specializare a tinerilor.

Problema științifică importantă soluționată constă în determinarea interconexiunii stil apreciativ-control psihologic și stabilirea profilului eficient al tânărului, care a contribuit la elaborarea programului de dezvoltare personală în vederea aplicării în sistemele de învățământ, de asistență și de consiliere psihologică.

Semnificația teoretică a lucrării. Rezultatele studiului completează psihologia generală cu date experimentale noi referitoare la stilul apreciativ și locul de control la tineri, generalizează cunoașterea științifică privind interconexiunea stil apreciativ-control psihologic și rolul pe care îl exercită în acest proces stima de sine, orientarea optimistă/pesimistă și domeniul de specializare al tinerilor.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în posibilitatea de a utiliza rezultatele studiului în: valorificarea programului de dezvoltare personală în activitatea de consiliere psihologică și educațională; elaborarea programelor individuale de dezvoltare personală, de relaționare interpersonală, de motivare pentru succes a tinerilor; utilizarea rezultatelor studiului în predarea cursurilor de Psihologie generală, Psihologia vârștelor, Psihologia personalității, Consiliere psihologică și educațională.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

- Interconexiunea dintre stilul apreciativ, controlul psihologic și entitățile conexe acestora conduce la stabilirea unor profiluri specifice ale personalității tinerilor.
- Specificitatea profilurilor este asigurată de influența unui șir de variabile precum: tipul stilului apreciativ (detașat, reflexiv, analogic, empatic), tipul locului de control (intern/extern), entitățile conexe (stima de sine, optimism/pesimism).
- Profilul personalității variază în funcție de domeniul de specializare a tinerilor (socioumanist/exact).
- Eficientizarea profilurilor personalității poate fi realizată prin aplicarea programului de dezvoltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost implementate în cadrul cursurilor de formare continuă a cadrelor didactice de la USM și din republică; în cadrul comunicărilor la simpozioane și conferințe naționale și internaționale; în cadrul realizării programului de dezvoltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control (Universitatea de Stat din Moldova); în cadrul cursurilor universitare „Psihologia generală”, „Psihologia vârștelor”, „Psihologia personalității”, „Psihologia socială”, „Consilierea psihologică și educațională”.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor Catedrei de Psihologie Aplicată a Facultății de Psihologie și Științe ale Educației a Universității de Stat din Moldova. Valoarea științifică a cercetării a fost confirmată prin comunicări la un șir de foruri naționale și internaționale: Conferința științifică internațională „Schimbarea Paradigmei în Teoria și Practica Educațională”, USM, Chișinău, 2008; Conferința științifică internațională „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”, dedicată aniversării a 65-a

de la fondarea USM, Chișinău, 2011; Conferința științifică cu participare internațională, „Interferențe universitare-integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău, 2012; Conferința științifico-practică cu participare internațională „Teoria și practica administrării publice” ediția TPAP-2013, Chișinău, 2013; Conferința științifică internațională „Învățământul postmodern: eficiență și funcționalitate”, USM, Chișinău, 2013; Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chișinău, 2013; Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chișinău, 2015.

Publicații la tema tezei. Conținutul de bază al tezei a fost reflectat în 16 lucrări științifice, dintre care 9 lucrări - în materialele diverselor conferințe, 7 lucrări - în reviste științifice naționale.

Volumul și structura tezei. Teza constă din introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (184 de titluri). Lucrarea conține 11 anexe, 19 figuri și 29 de tabele. Volumul tezei cuprinde 115 pagini de text de bază.

Cuvintele-cheie: apreciere, stil apreciativ, autocontrol, loc de control intern, loc de control extern, stimă de sine, optimism, pesimism, personalizare, empatie, eficiență, profil.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se descrie actualitatea și importanța problemei abordate, se conturează problema cercetării, se formulează scopul și obiectivele, se argumentează noutatea științifică, contribuțiile lucrării în plan teoretic și aplicativ, modalitățile de diseminare a rezultatelor, precum și un sumar al organizării și conținutului tezei.

În **Capitolul 1, Analiza situației în domeniul interconexiunii stil apreciativ-control psihologic la tineri**, sunt abordate conceptele de apreciere, stil al personalității, în general, și cel apreciativ, în special, în raport cu variabilele și tipologiile personale, cu aspectele integrative între persoană și mediul social, cu domeniile de profesionalizare [2, 5, 10, 22, 24, 26]. Au fost examinate caracteristicile stilului apreciativ care constau în: stabilitate în timp, dinamism în manifestare, universalitate, individualitate (preferințele apreciative) [6, 8, 24]. La fel, au fost analizate particularitățile stilului apreciativ și descrise entitățile lui structurale: valența, polarizarea, detalizarea, diferențierea, instabilitatea. Este descrisă tipologia stilului din perspectiva implicării afective și identificării cu obiectul care conduce la patru stiluri apreciative de importanță majoră pentru prezenta cercetare, și anume: stilurile empatic, reflexiv, analogic și detașat [6, 7, 8]. Tangențele pe care le observăm din legătura stilului apreciativ cu stilul cognitiv, cu unele variabile de personalitate, cu anumite trăsături și tipuri, precum și cu anumite aspecte interconexioniste, ne ajută să înțelegem complexitatea acestui pilon important pentru personalitate, oferindu-ne o viziune de ansamblu reflectată în Figura 1.

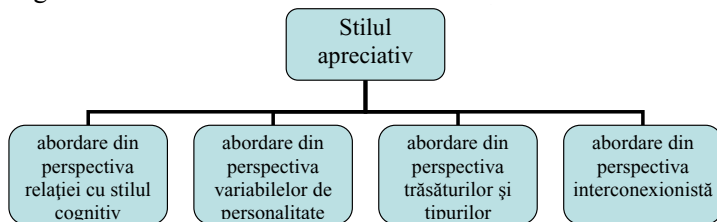

Fig. 1. Abordări ale stilului apreciativ

Analiza tipurilor stilului apreciativ ne-a condus la un șir de constatări.

1. *Stilul apreciativ reflexiv* este preponderent afectiv, fără ca trăirea să depășească propriile granițe și fără transpunerea acestei trăiri în modele externe. Persoanele cu acest stil raportează modelul extern la sine și tind să utilizeze criterii apreciative rigide, tranșante și o modalitate analitică în abordarea celorlalți.

2. *Stilul apreciativ detașat* este în mare parte neafectiv. Persoanele cu acest stil tind să judece fenomenele realității și pe semenii lor fără criterii afective și fără transpunere în situația altora. Detașatul se comportă ca un judecător imparțial într-un context care solicită un comportament participativ. Raportarea judecării cu privire la ceilalți la punctele de referire generale aflate în afara modelului extern, dar și a propriei persoane, îi acordă detașatului posibilitatea folosirii diferitelor strategii de cunoaștere analitică și impresiv-globală cu aceleași rezultate.

3. *Stilul apreciativ analogic* este proiectiv și neafectiv și se caracterizează prin înțelegerea psihologiei altora, prin mijlocirea raționamentelor analogice ce-l pun în postura identificării cu modelul extern. Reprezentanții acestui stil se identifică cu alții

pe baza unei asemănări de principii între ei și un model extern. Tendința de identificare cu alții a analogicului permite o oarecare flexibilitate a structurii cognitive cât și posibilitatea folosirii diferitelor strategii cognitive. Judecățile despre alții sunt mai obiective (neinfluențate prea exagerat afectiv) dar mai puțin acurate, deoarece raționamentul analogic nu este întotdeauna exact.

4. *Stilul apreciativ empatic* este un stil apreciativ proiectiv și afectiv care se caracterizează printr-o capacitate de transpunere în cadrul intern de referință al altora, folosind ca mijloc de înțelegere trăirile și înțelegerea celuiilalt, simultan cu propria experiență afectivă. Obiectivitatea în cunoașterea celorlalți se datorează îmbinării dintre utilizarea propriei experiențe afective și transpunerea în psihologia modelului extern, numită de mulți autori ca proiecție atitudinal-afectivă. Empaticul percepe lumea „ca și cum” ar fi modelul extern [2, 5, 10, 11, 20].

În acest capitol, sunt prezentate și conceptele de control psihologic, autocontrol, loc de control. Se subliniază că controlul este o formațiune complexă care se referă atât la sine, cât și la ceilalți. După cum reiese din analiza teoretică a conceptului de control, acesta este apropiat de „perceperea subiectivă”, de responsabilitatea pentru succese sau eșecuri, de implicarea susținută, de motivația internă, de locul intern/extern de control [19, 27, 28]. Există o legătură a controlului și cu noțiunea de autoeficiență care stimulează gradul de încredere a persoanei, orientând pozitiv persoana spre acțiune și spre atingerea scopurilor [13, 14]. Figura 2 reprezintă structura conceptului de control și conținutul acestuia.

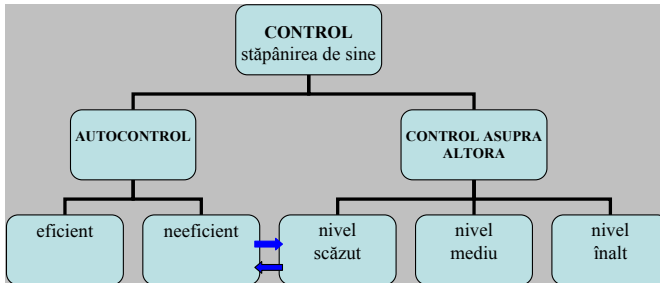

Fig. 2. Structura conceptului de control

Tematica privind controlul psihologic este extrem de populară în psihologia contemporană. Printre teoriile care intră în dreptul de a ne oferi explicații ale constructului de control sunt: teoria locului de control (J. Rotter) [27] și teoria optimismului învățat (M. Seligman) [26]. Se menționează că locul de control este un concept care reflectă tendința comportamentală a persoanei spre sine ori spre alții și spre mediu. Într-o primă variantă a teoriei lui J. Rotter, au fost înaintate doar două aspecte de localizare subiectivă a controlului care erau considerate a fi globale și stabile contextului-loc intern și loc extern. A fost constatată empiric legătura locului intern de control cu orientarea optimistă, cea care facilitează adaptarea și eficiența persoanei în mediul social, individual și nu în ultimul rând și profesional. Este menționat rolul aspectelor interconexionale între stilul apreciativ și controlul psihologic al tinerilor. Printre ele sunt menționate: stima de sine, legătura stimei de sine cu aprecierea, locul de control, optimismul [1, 2, 15, 19, 21, 25].

În raport cu locul de control, M. Seligman descrie fenomenul neajutorării dobândite ori eșecului dobândit [26]. Autorul menționează influența negativă pe care o are eșecul asupra personalității, asupra sănătății fizice și psihice, asupra comportamentului și situațiilor în care persoana nu poate să-și stabilească echilibrul dintre sine și mediul extern, astfel trăind o stare de derutare foarte asemănătoare cu deprezia. Eșecul dobândit apare în urma pierderii controlului și speranței.

Conceptul dual optimism-pesimism reiese din reformularea modelului de neajutorare învățată. Acest model explică de ce oamenii acționează într-un mod pasiv, necorespunzător cu posibilitățile sale, într-o situație care, în mod normal, ține de competența lor. Potrivit lui M. Seligman, oamenii pot acționa neajutorat, deoarece au învățat greșit să se manifeste în acest mod. Elementul critic al neajutorării învățate este un sentiment diminuat al controlului personal. Autorul consideră că comportamentul eficient poate fi dezvoltat prin diverse modalități: prin încurajare nonverbală și verbală, prin creșterea stimei de sine care adesea este cauza relațiilor disfuncționale, prin creșterea încrederii în sine și prin catalizarea unei gândiri pozitive [25, 26].

Într-un cadru analitic distinct, sunt prezentate conceptele de stima de sine și optimism-pesimism – concepte conexe celor de bază ale cercetării: stil apreciativ și control psihologic. În procesul de formare a imaginii de sine, persoana implicit conferă calităților personale o apreciere, fie ea pozitivă sau negativă.

Criteriile de apreciere, de obicei, sunt reprezentările de cultură generală, socială, individual-valorice, contemporane individului, standarde, stereotipuri de percepție, principii morale, norme de conduită însușite de el pe parcursul vieții [17]. Sensul apreciativ reflectă reacția subiectivă, presupusă, a omului, asupra celor din jur referitor la el însuși, ceea ce determină, în mare măsură, atât socializarea și raportarea lui la cei din jur, cât și succesul propriu. Unele persoane pot fi influențate să-și dezvolte niște competențe de autocunoaștere, care pun accent pe reușitele din diverse domenii, pe eficiența îndeplinirii unor sarcini, funcții și roluri sociale. Conștientizarea propriilor valori ale sinelui, fixarea asupra scopului și încrederea în reușită pot mobiliza persoana în structurarea pașilor concreți în atingerea succesului fie personal, fie interpersonal. Din cele menționate, legătura cu aspectul apreciativ al persoanei este evidentă [6, 14].

Se menționează că studiile axate pe stilul apreciativ și controlul psihologic demonstrează legătura cu diferite variabile componentiale comune, cum ar fi: stima de sine, optimism/ pesimism, succes/eșec [1, 10, 13, 16].

O atenție deosebită în studiul problemelor legate de stilul apreciativ și locul de control este acordată domeniului de profesionalizare. Tinerii care au ales domeniul în care relațiile interpersonale sunt mai des solicitate obțin nivel mai înalt de auto-apreciere și stil apreciativ pozitiv, eficient [4]. Totodată, mediul profesional în care relațiile interpersonale nu reprezintă valoare atât de mare formează stiluri personalizate neutre sau negative. Stabilirea relației dintre stilul apreciativ și profesie este foarte explorată în cercetări, începând cu identificarea unor calități ori trăsături concrete, până la stilul profesional însuși. Pentru exemplificare putem menționa stilurile apreciative didactice: reflexiv, empatic, detașat, analogic (S. Marcus, D. David, I. Predescu), stilurile apreciative educaționale: adecvat, neadecvat (Л. Габдулина), stilul apreciativ terapeutic (A. Bolohan), stilul apreciativ scenic: empatic, neempatic (Gh. Neacșu).

Pornind de la analiza teoretică, am formulat scopul, obiectivele și ipotezele cercetării, pe care le-am realizat în partea experimentală a lucrării.

În Capitolul 2, Psihodiagnoza interconexiunii stil apreciativ-control psihologic la tineri, este prezentat cadrul metodologic general (scop, ipoteze, subiecți experimentali, sarcini, metode de cercetare) care a orientat realizarea demersului psihodiagnostic și rezultatele obținute referitoare la: tipul stilului apreciativ (empathic, reflexiv, detașat, analogic); tipul locului de control (intern, extern); nivelul stimei de sine raportat la stilul apreciativ, locul de control și orientarea optimistă/pesimistă a tinerilor.

În contextul celor relatate, demersul psihodiagnostic a avut drept scop determinarea interconexiunii dintre stilul apreciativ și tipul locului de control la tineri. În conformitate cu scopul urmărit, au fost înaintate următoarele ipoteze:

- există interconexiuni între stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri;
- stilul apreciativ și locul de control la tineri relaționează cu eficiența și orientarea optimistă spre viitor.

Lotul subiecților experimentali a fost format din 360 de studenți ai Universității de Stat din Moldova cu media de vârstă de 21,2 ani. Criteriul general după care au fost selectați subiecții a fost domeniul de specializare. Astfel, am inclus în cercetare 180 de studenți specializați în științe socioumaniste (psihologi și psihopedagogi) care au format *grupa experimentală A* și 180 de studenți specializați în științe exacte (chimie, fizică, biologie și tehnologii informaționale) care au format *grupa experimentală B*.

În cadrul demersului diagnostic, ne-am propus să realizăm următoarele sarcini:

1. Determinarea stilului apreciativ al tinerilor.
2. Identificarea locului de control intern/extern.
3. Stabilirea nivelului stimei de sine.
4. Identificarea orientării optimiste/pesimiste.
5. Determinarea corelației dintre stilul apreciativ, tipul locului de control, stimă de sine și optimism/pesimism.
6. Compararea rezultatelor obținute în grupele A și B.

În cadrul demersului diagnostic, au fost utilizate următoarele tehnici:

1. *Chestionarul SARC* care determină tipurile stilurilor apreciative: empathic, analogic, detașat și reflexiv (M. Caluschi, C. Fetcu).

2. *Chestionarul Locul de control* care identifică tipul locului de control intern/extern (Rotter).

3. *Scala Stima de sine* care stabilește nivelul stimei de sine înaltă, medie, scăzută (Rosenberg).

4. *Chestionarul LOT-R (Revised Life Orientation)* care determină orientarea spre optimism/pesimism (Burke, Joyner, Wilson).

Analiza și interpretarea rezultatelor s-a grupat în jurul dimensiunilor care circumscriu conceptele examinate, în conformitate cu scopul și sarcinile stabilite.

1. Grupa A - tinerii specializați în științe socioumaniste

Determinarea stilului apreciativ (Figura 3)

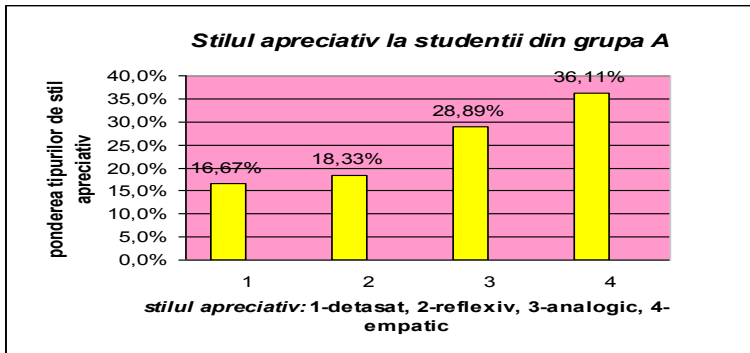

Fig. 3. Stilul apreciativ: rezultatele pe tipuri

Figura 3 reprezintă ilustrarea grafică a datelor referitoare la tipurile stilului apreciativ. Analiza rezultatelor ne permite să conchidem următoarele:

- 36,11% dintre tineri se caracterizează prin stil empatic care denotă că ei sunt mai sensibili privind debutul și menținerea relațiilor interpersonale constructive;

- 28,89% dintre tineri manifestă un stil analogic care semnifică că ei manifestă un nivel de identificare afectivă înaltă, dar îi categorizează pe ceilalți după criterii similare propriei persoane, iar în situații de neînțelegeri interpersonale manifestă interes pentru celălalt în dependență de faptul dacă alții se încadrează în „schemele” lor comprehensibile prestabilite anterior;

- 18,33% dintre tineri se caracterizează prin stil reflexiv, care explică că ei au posibilitatea să-și dezvolte anumite competențe pentru a putea menține relații interpersonale favorabile, însă nu acceptă pe deplin schimbarea stilului cu care s-au „obișnuit” și îl consideră a fi intangibil și cu nivel înalt de adecvare;

- 16,67% dintre tineri manifestă un stil detașat care exprimă lipsa dorinței de implicare activă în situațiile în care este necesară implicarea.

Identificarea locului de control intern/extern (Figura 4)

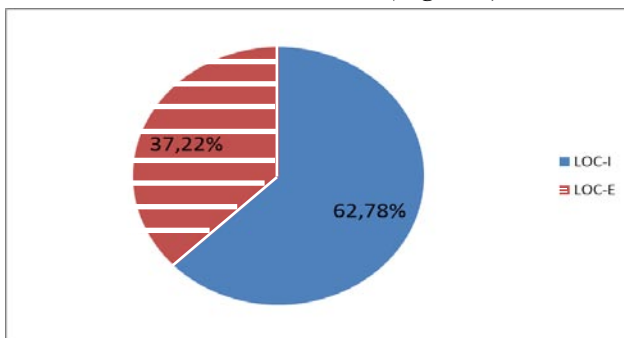

Fig. 4. Locul de control (Grupa A)

Figura 4 reprezintă ilustrarea grafică a datelor referitoare la tipul locului de control. Astfel, în grupul tinerilor care sunt specializați în domeniul socioumanist predomină locul de control intern – 62,78%, fapt care poate fi explicat prin mai multe argumente.

În primul rând, ei dobândesc încrederea în propriile puteri de autocontrol dar și control asupra altora care sunt necesare profesiei lor (psiholog, psihopedagog). În al doilea rând, seminarele și trainingurile prevăzute de curricula universitare, în care sunt încadrați studenții, contribuie la dezvoltarea aspectelor necesare acestui tip de control.

2. Grupa B - tinerii specializați în științe exacte

Determinarea stilului apreciativ (Figura 5)

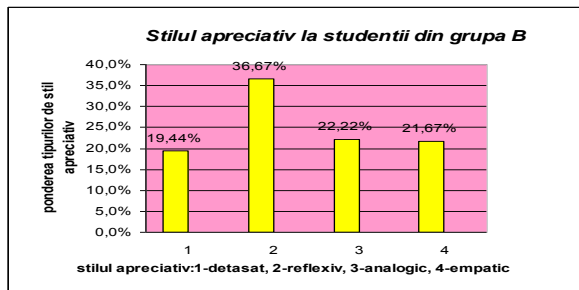

Fig. 5. Stilul apreciativ: rezultatele pe tipuri (Grupa B)

Figura 5 reprezintă ilustrarea grafică a datelor referitoare la tipurile stilului apreciativ. Analiza rezultatelor ne permite să conchidem următoarele:

- 36,67% dintre tineri se caracterizează prin stil apreciativ reflexiv;
- 22,22% dintre tineri manifestă un stil apreciativ analogic;
- 21,67% se caracterizează prin stil apreciativ empatic;
- 19,44 % dintre tineri manifestă un stil apreciativ detașat.

Faptul că cea mai înaltă pondere în acest grup de tineri o deține stilul apreciativ reflexiv (36,67%) poate fi explicat prin dominarea raționalității sferei emoționale la acești tineri. Valori aproape similare (22,22% și 27,67%) înregistrate pentru cei care manifestă stil analogic și, respectiv, empatic ne conduce la ideea că acești tineri sunt tentați să identifice cât mai multe criterii similare între sine și alții și, odată identificându-le, devin mai dispuși să „se apropie” de obiect, însă asta are loc numai datorită intereselor raționale, și nu empatiei.

Identificarea locului de control intern/extern (Figura 6)

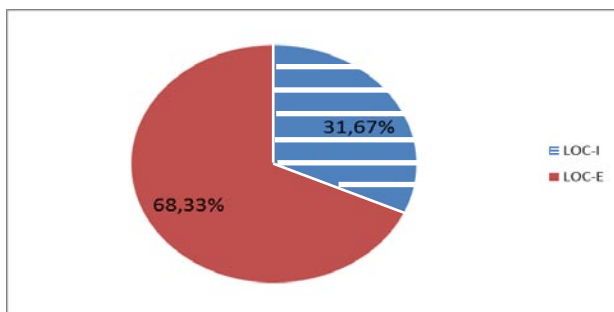

Fig. 6. Locul de control (Grupa B)

Figura 6 reprezintă ilustrarea grafică a datelor referitoare la tipurile locului de control. Astfel, în grupul tinerilor care sunt specializați în domeniul științelor exacte predomină locul de control extern – 68,33%. Or, tinerii care profesază în domeniile exacte sunt mai retrași, mai analitici, mai independenți. Aceste calități sunt într-adevăr specifice lor însă, atunci când ne referim la control, după cum reiese și din rezultatele obținute, tipul locului de control poate fi predominant extern.

3. Relația stil apreciativ-locul de control (Grupele A și B)

Figura 7 reprezintă ilustrarea grafică a datelor referitoare la relația stil apreciativ-locul de control în grupa A.

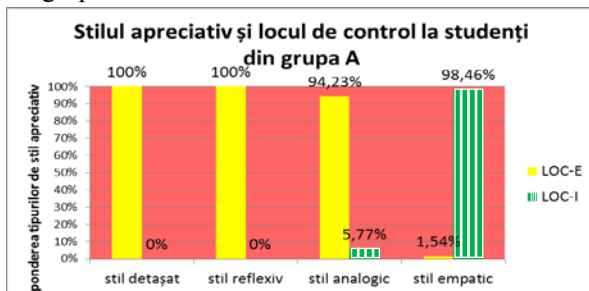

Fig. 7. Relația stil apreciativ-locul de control la studenții grupeii A

Analiza rezultatelor ne permite să conchidem că, pentru stilurile detașat și reflexiv corelarea cu locul de control extern este de 100%, ceea ce ar putea fi explicat prin faptul că detașații nu doresc să se implice, iar reflexivii nu văd necesitatea de a se implica pentru a interrelaționa empatic. Ei consideră că cineva ori ceva „din afară” se face responsabil pentru relațiile interpersonale ori evenimentele care vor derula în continuare. Și analogicii (control extern - 94,23%) sunt preponderent orientați spre meditare și evitare a responsabilităților de implicare în rezolvarea situațiilor incerte în loc de acționare. Totodată, conform datelor obținute 98,46% dintre tinerii empatici se caracterizează printr-un tip de control intern, fapt ce ne face să conchidem că tinerii posedă un înalt nivel de autocontrol, sunt cumpătați, sunt responsabili față de sarcinile care le sunt înaintate și, totodată, sunt capabili să se identifice printr-o similaritate afectivă cu ceilalți.

Figura 8 reprezintă ilustrarea grafică a datelor referitoare la relația stil apreciativ-locul de control în grupa B.

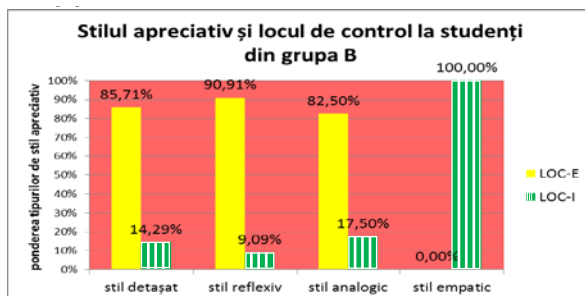

Fig. 8. Relația stil apreciativ-locul de control la studenții grupeii B

Analiza rezultatelor ne permite să constatăm că studenții cu stil apreciativ detașat (85,71%), reflexiv (90,91%) și analogic (82,50%) se caracterizează prin loc de control extern și doar empaticii denotă un loc de control intern (100%), fiecare stil dând dovadă de toate caracteristicile specifice tipului de control respectiv, menționate mai sus.

4. Analiza comparativă stil apreciativ-locul de control în grupele A și B

La următoarea etapă, am efectuat compararea dintre rezultatele obținute de subiecții grupelor A și B în vederea verificării unor diferențe semnificative/nonsemnificative între stilul apreciativ și locul de control în aceste două grupe. Figurile 9 și 10 reprezintă ilustrarea grafică a rezultatelor obținute.

Rezultatele comparative ale stilului apreciativ în grupele A și B

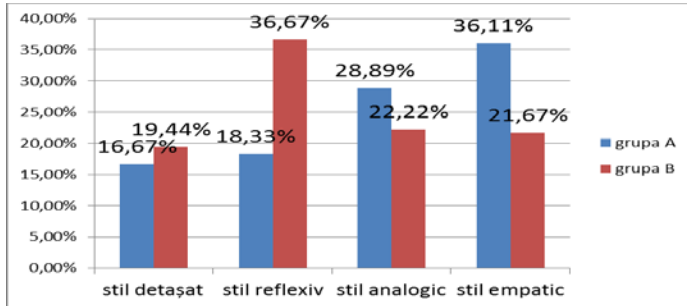

Fig. 9. Rezultatele comparative ale datelor la stil apreciativ în grupa A și grupa B

Rezultatele obținute indică diferențe semnificative privind predominarea stilului empatic în grupa A, în raport cu grupa B ($t = 2,773$, $p \leq 0,01$) și, respectiv, privind predominarea stilului reflexiv în grupa B, în raport cu grupa A ($t = 4,001$, $p = 0,00$).

Rezultatele comparative ale locului de control în grupele A și B

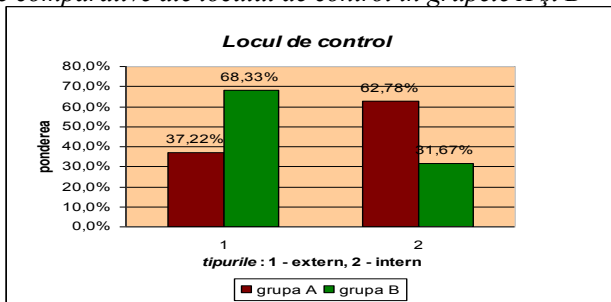

Fig. 10. Rezultatele comparative ale locului de control în grupele A și B

Datele obținute indică diferențe semnificative privind predominarea locului de control intern în grupa A, în raport cu grupa B ($p \leq 0,01$) și, respectiv, privind predominarea locului de control extern în grupa B, în comparație cu grupa A ($p \leq 0,01$).

În grupa tinerilor care sunt specializați în domeniul sociumanist predomină locul intern de control, fapt care poate fi explicat prin mai multe argumente. În primul

rând, ei dobândesc încrederea în propriile puteri de autocontrol dar și control asupra altora. În al doilea rând, datorită faptului că sunt încadrați în seminare și traininguri prevăzute de curricula universitare, ei își pot dezvolta acele aspecte care sunt necesare profesiei de psiholog.

În grupa studenților de la științe exacte este mai mare procentajul pentru locul extern de control ($t = 3,578$, $p \leq 0,01$). Suntem obișnuiți să credem că tinerii care profesază în domeniile exacte sunt mai retrași, mai analitici și mai independenți. Aceste calități sunt într-adevăr specifice lor însă, atunci când ne referim la control, după cum reiese din rezultatele obținute, tipul locului de control poate fi predominant extern.

5. Determinarea interconexiunilor dintre: stilul apreciativ, locul de control, stima de sine și optimism/pesimism

Pentru a stabili existența interconexiunilor între stilul apreciativ, locul de control, stima de sine, optimism/pesimism și, respectiv, identificarea diferențelor semnificative/ nonsemnificative, am utilizat metoda de prelucrare statistică a datelor prin intermediul coeficientului de corelație liniară Bravais-Pearson.

Rezultatele obținute sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabelul 1. Interconexiunile dintre stilul apreciativ și locul de control

Stilul detașat	LOC-E	LOC-I	Stima de sine	Optimism	Pesimism
r	0,337	-0,296	-0,225	-0,176	0,176
p	0,01	0,01	0,01	0,05	0,05
Stilul reflexiv					
r	0,304	-0,301	-0,316	-0,340	0,340
p	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Stilul analogic					
r	0,424	-0,397	-0,354	-0,313	0,313
p	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Stilul empatic					
r	-0,836	0,878	0,779	0,742	-0,742
p	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01

Din rezultatele obținute, putem reliefa câteva momente importante.

1. Stilul detașat corelează pozitiv cu LOC-E ($r = 0,337$, $p = 0,01$) și, respectiv, corelează negativ cu LOC-I ($r = -0,296$, $p = 0,01$), cu stima de sine ($r = -0,225$, $p = 0,01$) și cu optimismul ($r = -0,176$, $p = 0,05$), adică cu cât este mai pronunțat stilul detașat, cu atât mai mare este interconexiunea cu LOC-E și, respectiv, cu atât mai mică este interacțiunea LOC-I, cu atât mai scăzut este nivelul stimei de sine și nivelul optimismului. Astfel, neimplicarea, evitarea care sunt componente specifice stilului apreciativ vor fi cu atât mai pronunțate, cu cât mai diminuată va fi stima de sine și cu cât mai mult persoana evită să se implice activ fie în relații interpersonale, fie în soluționarea unor conflicte iscate, cu atât ea este mai orientată spre pesimism. Deoarece există o legătură invers proporțională între aceste variabile, reiese că cu cât stima de sine este mai scăzută, cu atât persoana va tinde să manifeste conduite detașate.

2. În aceeași ordine de idei, stilul reflexiv corelează pozitiv doar cu LOC-E ($r=0,304$, $p=0,01$) și, respectiv, corelează negativ cu LOC-I ($r=-0,301$, $p=0,01$), stima de sine ($r=-0,316$, $p=0,01$) și optimismul ($r=-0,340$, $p=0,01$).

3. Referindu-ne la stilul analogic, menționăm că și acesta corelează pozitiv doar cu LOC-E ($r=0,424$, $p=0,01$) și, respectiv, corelează negativ cu LOC-I ($r=-0,397$, $p=0,01$), stima de sine ($r=-0,354$, $p=0,01$) și optimismul ($r=-0,313$, $p=0,01$). Adică cu cât stilul analogic este mai pronunțat (se manifestă mai des), cu atât stima de sine este mai scăzută. De aici rezultă, că tinerii cu stil analogic care încearcă să găsească criterii similare între sine și alții, au nivel al stimei de sine scăzut, datorită faptului că se implică în relații interpersonale numai dacă au interese comune.

4. Spre deosebire de stilurile menționate mai sus, stilul empatic corelează pozitiv atât cu LOC-I ($r=0,878$, $p=0,01$), cât și cu stima de sine ($r=0,779$, $p=0,01$), optimismul ($r=0,742$, $p=0,01$) și, respectiv, corelează negativ cu LOC-E ($r=-0,836$, $p=0,01$): cu cât persoana are un stil mai puțin pronunțat din punct de vedere empatic, cu atât legătura semnificativă între aceste variabile scade. Acest fapt este explicabil prin aceea că empaticul este responsabil, se implică, conștientizează seriozitatea deciziilor sale, se autocontrolează pe sine și monitorizează situația în direcția constructivă. Tinerii care dețin stil apreciativ empatic sunt flexibili în gândire și pot găsi soluții la cele mai complicate probleme ori situații, sunt originale și au emoții pozitive care prevalează asupra celor negative.

6. Analiza comparativă dintre: stilul apreciativ, locul de control, stima de sine și optimism/pesimism (Grupele A și B)

La această etapă a cercetării, am urmărit scopul de a stabili existența interconexiunilor între stilul apreciativ, locul de control, stima de sine și optimism/pesimism în interiorul fiecărei grupe: A (reprezentanții domeniului socioumanist) și B (reprezentanții domeniului exact).

Există diferențe semnificative în funcție de domeniul de specializare pentru LOC-I, $t=9,74$, $p=0,001$, adică locul intern la respondenții din domeniul socioumanist este semnificativ mai mic decât la cei din domeniul exact, adică la ei este sunt mai pronunțate criteriile care țin de responsabilitate, autonomie în decizii, activism, efort, și sunt mai dinamici, mai implicați în diferite situații dificile. Deoarece posedă aceste caracteristici în raport cu stilul apreciativ reflexiv, respondenții umaniști au obținut pentru internalizare diferențe semnificative.

Există diferențe semnificative în funcție de domeniul de specializare pentru optimism $t=2,18$, $p=0,097$, adică tendința la respondenții din domeniul socioumanist este semnificativ mai diminuată (scăzută) decât la cei din domeniul exact, adică respondenții percep evenimentele pozitive ca având un caracter universal, sunt deschiși în comunicare, sunt flexibili în gândire și sunt bine dispuși, deoarece optimismul diminuează din trăirile negative ale persoanei.

Există diferențe semnificative în funcție de domeniul de specializare pentru pesimism $t=2,18$, $p=0,037$, adică tendința spre pesimism la respondenții din domeniul socioumanist este semnificativ mai scăzută decât la cei din domeniul exact, precum pozitivismul în aprecierea situațiilor este mai pronunțat decât negativismul, de aceea respondenții acestui grup sunt mai puțin pesimiști.

Pentru următoarea etapă au fost aleși respondenții din ambele grupe cu același tip de stil apreciativ și am comparat rezultatele metodelor aplicate pe care le-am inclus în Tabelele 2, 3, 4, 5.

Tabelul 2. Diferențele dintre stilul detașat și variabilele: loc de control, stimă de sine, optimism/pesimism

Stilul detașat	LOC-E	LOC-I	Stima de sine	Optimism	Pesimism
Grupa A profil socioumanist	16,00	0,00	16,1	7,53	7,47
Grupa B profil exact	10,83	2,6	14,47	8,3	6,7
<i>t</i>	3,77	3,19			
<i>p</i>	0,001	0,003			

Tabelul 3. Diferențele dintre stilul reflexiv și variabilele: loc de control, stimă de sine, optimism/pesimism

Stilul reflexiv	LOC-E	LOC-I	Stima de sine	Optimism	Pesimism
Grupa A profil socioumanist	15,57	0,00	15,27	6,82	8,18
Grupa B profil exact	12,12	12,12	14,73	7,88	7,12
<i>t</i>	2,83	9,74		2,18	2,18
<i>p</i>	0,008	0,001		0,097	0,037

Tabelul 4. Diferențele dintre stilul analogic și variabilele: loc de control, stimă de sine, optimism/pesimism

Stilul analogic	LOC-E	LOC-I	Stima de sine	Optimism	Pesimism
Grupa A profil socioumanist	15,02	0,25	16,21	7,48	7,52
Grupa B profil exact	11,13	2,15	14,6	8,61	6,38
<i>t</i>	3,37	3,94	2,27	3,35	3,35
<i>p</i>	0,001	0,001	0,02	0,001	0,001

Pentru stilul apreciativ analogic în grupa A, rezultatul este de 28,89%, pe când pentru acest stil analogic, în grupa B au optat doar 22,22%. Explicația constă în faptul că tinerii socioumaniști caută asemănări „dezimplicări afective” și în aspectele mai puțin pronunțate din punct de vedere comportamental, cum ar fi mesaje implicite ale corpului, limbajul gesturilor, privirea interlocutorului, timbrul vocii, intonația, pe când tinerii de la specialitățile exacte caută numai asemănări după interese, opinii ori scopuri.

Tabelul 5. Diferențele dintre stilul empatic și variabilele: loc de control, stimă de sine, optimism/pesimism

Stilul empatic	LOC-E	LOC-I	Stima de sine	Optimism	Pesimism
Grupa A profil sociumanist	0,26	6,94	23,18	10,75	4,25
Grupa B profil exact	11,32	2,12	14,34	8,38	6,61
<i>t</i>	10,92	10,09	12,97	6,98	6,98
<i>p</i>	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001	0,0001

În finalizare putem conchide că:

1. Există deosebiri între stilurile apreciative obținute de tinerii din diferite domenii de specializare.

Astfel, în grupa A formată din 180 de tineri specializați în științe socioumaniste, s-au obținut următoarele rezultate relevante: stil empatic au obținut 36,11% din tineri, comparativ cu cei din grupa B, care au obținut un rezultat de 21,67% pentru acest tip; stil apreciativ reflexiv în grupa A îl posedă 18,33% de respondenți, iar în grupa B - 36,67%, ceea ce poate fi explicat prin faptul că tinerii specializați în științe exacte sunt mai puțin empatici (afectivi) dar mai mult raționali.

2. Există corelații între stilul apreciativ și locul de control din perspectiva domeniilor de specializare.

În grupa A (tinerii umaniști) a fost obținut pentru stilul apreciativ empatic indicele de 98% pentru locul intern de control; iar pentru locul extern de 1,54%. Pentru stilul analogic s-a obținut indicele de 94,23% pentru locul extern și 5,77% pentru locul intern. Totodată, în

această grupă, locul extern a fost identificat în proporție de 99,2% în raport cu stilul apreciativ reflexiv, și 98,9% pentru stilul detașat. Pentru grupa A, interconexiunea dintre stil și locul de control este parțial confirmată.

În grupa B (tinerii din domeniile exacte) a fost obținut pentru stilul apreciativ empatic indicele de 100% pentru locul intern de control; respectiv 0% pentru locul extern. În schimb, pentru stilul detașat și locul de control extern au optat 85,71% din respondenți, și 14,29% pentru locul intern. Pentru stilul analogic s-a obținut indicele de 82,5% pentru locul extern și 17,50% pentru locul intern. Pentru stilul apreciativ reflexiv și locul de control extern au obținut 90,91% și 9,09% în raport cu locul intern. Pentru generalizarea informației cu referire la locul de control, conchidem că în grupa A a obținut LOC-I 62,78% și LOC-E 37,22% din tineri. Respectiv, în grupa B, LOC-I au obținut 31,67%, și LOC-E 68,33% din respondenți.

3. Există diferențe între stilul apreciativ și locul de control cu alte variabile care reprezintă chintesența personalității, și anume: cu stima de sine și orientarea optimistă versus pesimistă spre viitor. Pentru *profilul detașat* există diferențe semnificative în raport cu profilul de specializare sociumanist și exact, la variabilele LOC-E; $t = 3,77$, $p = 0,001$, adică nivelul LOC-E la respondenții umaniști din grupa A este *semnificativ mai mare* decât la cei specializați în științe exacte, care fac parte din grupa B.

Există diferențe semnificative în funcție de profil pentru LOC-I; $t = 3,19$, $p = 0,003$, adică nivelul LOC-I la respondenții cu profil sociumanist este *semnificativ mai mare* decât la cei cu profil exact. Se observă diferențe semnificative în funcție de profil pen-

tru optimism $t=2,18$, $p=0,097$, adică tendința la respondenții cu profil socioumanist este semnificativ mai diminuată (scăzută) decât la cei cu profil exact, adică respondenții percep evenimentele pozitive ca având un caracter universal, sunt deschiși în comunicare, sunt flexibili în gândire și sunt binedispuși, deoarece optimismul diminuează din trăirile negative ale tânărului.

Există diferențe semnificative în funcție de profil pentru pesimism $t=2,18$, $p=0,037$, adică tendința spre pesimism la respondenții cu profil socioumanist este semnificativ mai scăzută decât la cei cu profil exact, adică pozitivismul în aprecierea situațiilor este mai pronunțat decât negativismul de aceea respondenții acestei grupe sunt mai puțin pesimiști.

Pentru *profilul analogic*, există diferențe semnificative în funcție de profilul socioumanist și exact pentru: LOC-E - $t=3,37$, $p=0,001$, nivelul la respondenții din grupa A (socioumaniști) este semnificativ mai înalt decât la respondenții cu profil exact, adică tinerii de la profil real depind de contextul concret în care încearcă să găsească similitudini între sine și alții, au orientare mai degrabă spre cauzele exterioare decât spre cele interioare.

Există diferențe semnificative pentru LOC-I - $t=3,39$, $p=0,001$, ce poate fi explicat prin nivelul mai scăzut la respondenții cu profil socioumanist decât la respondenții cu profil exact, adică acele caracteristici ale locului intern de control sunt mai pronunțate la socioumaniști. Deoarece umaniștii sunt mai tentați să găsească resursele proprii în depășirea obstacolelor, ei au nivel mai avansat al autocontrolului și sunt mai responsabili în luarea unor decizii și acțiuni, la ei predomină LOC-I.

Pentru stima de sine - $t=2,27$, $p=0,02$ nivelul la respondenții cu profil socioumanist este semnificativ mai înalt decât la respondenții cu profil exact, adică perceperea propriei valori, perceperea unei anticipări legate de succes și reușită, sunt acele atuuri pe care se bazează tinerii din grupa A.

Există diferențe semnificative pentru optimism $t=0,35$, $p=0,001$, între profilurile socioumanist și exact, nivelul la respondenții umaniști fiind semnificativ mai înalt. Adică tinerii din grupa A sunt orientați mai mult decât cei din grupa B spre reușite, depun efort în proiectarea, soluționarea și acceptarea rezultatelor. În cazul în care au eșec, tinerii umaniști încearcă să identifice situațiile analogice din experiența precedentă și să găsească alternative pentru atingerea succesului. Diferențe semnificative pentru *profilul empatic*:

LOC-E – nivelul la respondenții profilului socioumanist este semnificativ mai scăzută $t=10,92$ $p=0,0001$ decât la tinerii cu profil exact, adică tinerii din grupa A care au preponderent stil apreciativ empatic, mai mult sunt focuși pe propriile resurse interioare în depășirea obstacolelor, în luarea inițiativei asupra controlului. Deoarece tinerii empatici se implică activ în debutul, menținerea și soluționarea diferitelor probleme interpersonale, ei folosesc propriul potențial și nu așteaptă ca soluția să apară de la sine.

LOC-I - $t=10,09$, $p=0,0001$ nivelul la respondenții care fac parte din grupa A este semnificativ mai înalt decât la cei cu profil exact, adică tinerii umaniști sunt implicați atât cognitiv cât și afectiv, dar și comportamental în situațiile incerte sau de conflicte și își asumă responsabilitatea pentru eșecul sau succesul care se poate solda cu consecințe. Există diferențe între profiluri pentru stima de sine $t=12,97$, $p=0,0001$, adică nivelul stimei de sine este mai înalt la tinerii cu profil socioumanist comparativ cu tinerii de la profilul exact.

4. Există mai multe profiluri generale care au putut fi deduse după experimentul diagnostic, însă nu toate se prezintă în mod eficient și nu toate au rol adaptativ pentru tineri. Astfel, s-a demonstrat că tinerii care au obținut preponderent un stil apreciativ detașat, indiferent de specializarea în domeniu, nu sunt activi în obținerea unor performanțe mai mari, unor rezultate mai bune la studii, și deseori au sentimentul lipsei de responsabilități pentru situațiile în care se află. La fel, este constatată valoarea stimei de sine medii și înalte, care conform rezultatelor obținute stimulează eficient tinerii prin încrederea în sine și în reușită.

Rezultatele obținute ne-au condus la stabilirea unor profiluri ale personalității în conformitate cu indicatorii studiați: stil apreciativ, locul de control, stima de sine, optimism/pesimism (Tabelul 6).

Tabelul 6. Profilul personalității din perspectiva interconexiunii stil apreciativ-control psihologic

STILUL APRECIATIV	Empatic	Reflexiv	Analogic	Detașat
Locul de control intern	+	-	-	-
Locul de control extern	-	+	+	+
Stima de sine	+	-	-	-
Optimism	+	-	-	-
Pesimism	-	+	+	+

Totodată, este important de menționat că nu toate profilurile deduse sunt eficiente și asigură un rol adaptativ pentru tineri. Anume optimizarea profilurilor (în special a tinerilor din domeniul științelor exacte) a constituit sarcina de bază a experimentului dezvoltativ.

Capitolul 3, Dezvoltarea personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control, reflectă demersul de intervenție, realizarea căruia am pornit-o de la următoarea *ipoteză*: implementarea unui program destinat optimizării stilului apreciativ, locului de control, stimei de sine și optimismului ar avea impact pozitiv asupra tinerilor specializați în domeniul științelor exacte. Demersul a fost efectuat cu participarea a 20 de subiecți – studenți din domeniul științelor exacte (Universitatea de Stat din Moldova).

Scopul general al demersului de intervenție a constat în elaborarea, implementarea și evaluarea impactului unui program de dezvoltare prin metode de optimizare și eficientizare a stilului apreciativ și a locului de control. În cadrul demersului au fost realizate următoarele *obiective*:

- stimularea dorinței de autocunoaștere și înțelegere a lumii interioare;
- dezvoltarea capacităților de recunoaștere a calităților personale și a celorlalți;
- formarea capacităților de identificare a resurselor ascunse ale personalității și utilizarea lor pentru schimbarea personalității spre bine;
- crearea sentimentului stabilității interioare și a încrederii în sine;
- dezvoltarea abilității de monitorizare responsabilă a propriului Eu și asumarea responsabilității pentru consecințele alegerilor pe care le fac.

Ținând cont de specificul tematic legat de interconexiunea variabilelor stabilite în structura personalității, a fost planificat demersul care integrează un șir de intervenții.

Astfel, programul proiectat și implementat „Dezvoltarea personală prin metode de eficientizare a stilului apreciativ și optimizare a locului de control” cuprinde mai multe blocuri aplicative [15, 17].

Primul bloc are scopul de a identifica și dezvolta aspectele empatice ca elemente corelate cu stilul apreciativ empatic.

Al doilea bloc urmărește scopul de a identifica și optimiza locul de control, și anume, antrenarea spre internalizarea locului de control care are legătură directă cu conceptul de stimă de sine.

Al treilea bloc are scopul de a dezvolta stima de sine care se manifestă pregnant prin perceperea încrederii în sine și prin dominarea afectivă.

Al patrulea bloc urmărește scopul de a stimula emoțiile pozitive și de a orienta tinerii spre sfera optimistă.

Programul elaborat și aplicat în vederea stimulării tendințelor de dezvoltare personală a participanților constituie instrumente eficiente pentru:

- promovarea cunoașterii de sine și a autodezvăluirii, identificarea și conștientizarea priorităților personale;
- dezvoltarea libertății interne și externe;
- consolidarea „eu-lui”, creșterea stimei de sine, autoaprecierii și încrederii de sine;
- susținerea persoanelor în confruntarea cu propriile probleme;
- dezvoltarea imaginației și a aptitudinii de a gândi original;
- armonizarea sferei intelectuale și emoționale;
- stimularea activității de căutare și descoperire de noi oportunități.

Evaluarea rezultatelor a fost realizată prin aplicarea următoarelor tehnici: Chestionarul SARC, Chestionarul Rotter, Chestionarul Rosenberg, Chestionarul LOT-R. Prelucrarea statistică a fost realizată prin intermediul programului SPSS (coeficientul de corelație Bravais-Pearson; criteriul t-Student).

Rezultatele agregative ale testului t-Student pentru ambele grupe experimentale sunt reprezentate în Tabelul 7.

Tabelul 7. Rezultatele testului t-Student

Testul t-Student	LOC extern	LOC intern	Stima de sine	Optimism
GE-1	-3,31	3,13	3,65	4,33
GE-2	-2,86	2,67	4,83	3,29
Pragul de semnificație	$p < 0,02$	$p < 0,05$	$p < 0,01$	$p < 0,01$

În baza rezultatelor obținute, putem concluziona că asupra locului de control al studenților participanți la program s-au realizat modificări. Probabil, datorită efectului de moment al influenței. Dacă la etapa inițială s-a obținut loc intern de control pentru 31,67% din optanți, în urma aplicării programului, procentajul acestora a crescut până la 70%. Totodată, asupra celor care au obținut inițial loc extern de control s-au produs schimbări care au diminuat procentajul de la 60% la 30%. Rezultatul obținut este semnificativ în toate cazurile la un prag de semnificație $p < 0,02$.

Spre deosebire de grupa experimentală (GE-1), studenții grupei experimentale (GE-2) au beneficiat de mai puține ședințe pentru program. Acest fapt este în acord cu obiectivele programului și intenționat a scutit optanții de unele exerciții aplicative.

Ca și în grupa GE-1, în grupa GE-2 s-a demonstrat că stilul apreciativ este o entitate constantă, iar pentru aceasta am retestat 10 dintre subiecții din lotul experimental. Retestarea s-a realizat cu scopul de a observa dacă stilul se va schimba sau nu în urma intervenției. În această ordine de idei, am presupus că stilul apreciativ trebuie să se manifeste relativ identic. Compararea rezultatelor obținute de optanții la cele două variante experimentale a permis să constatăm că în 85% dintre cazuri nu se schimbă stilul, iar la 15% dintre cazuri are loc trecerea la stilul învecinat, dar niciodată la cel opus și se realizează prin transpunerea emoțională care poate fi antrenată prin dezvoltare. Sunt considerate stiluri opuse (spre deosebire de cele alăturate) stilurile care se deosebesc între ele prin nivelurile a doi indicatori nu doar prin nivelul unui singur. Spre exemplu, stiluri opuse sunt: empaticul și detașatul ori reflexivul și analogicul.

O altă constatare pe care am efectuat-o se referă la trecerea în varianta a doua, de la stilul empatic la stilul reflexiv. Se pare că dezimplicarea afectivă diminuează capacitatea empatică a persoanelor care se găsesc la nivel empatic inferior (cu ambii indicatori aflați în registrul mediu inferior). Deci, putem conchide că stilul apreciativ se manifestă, între anumite limite, ca o constantă de personalitate, suferind influența evenimentelor care trebuie judecate și apreciate, dar nu o determinare din partea acestora care să modifice stilul apreciativ în esența sa (adică să-l plaseze la polul opus). Aici putem afirma că studenții care sunt măcar puțin predispuși spre empatie au o șansă mai mare să-și dezvolte această abilitate prin antrenarea gradientilor săi iar cei care nu sunt empatici, au mai puține șanse de a dezvolta empatia până la un nivel înalt. În cazul grupei experimentale 2, rezultatul obținut este semnificativ în toate cazurile la un prag de semnificație $p < 0,05$.

Putem, în final, conluziona că programul a avut un efect considerabil determinând creșterea semnificativă a *stimei de sine* și *optimismului*, la un prag de semnificație mai mic de 0,01 în ambele grupe experimentale.

Rezultatele cercetării au confirmat și faptul că există o corelație pozitivă semnificativă între stima de sine și locul de control: $r = 0,72$, $p < 0,05$, iar interpretarea calitativă a rezultatelor obținute în capitolul precedent, confirmă faptul că există o legătură directă între stima de sine și locul de control. Valorile înalte ale stimei de sine sunt caracteristice tinerilor cu loc intern de control, iar valori scăzute ale stimei de sine sunt caracteristice tinerilor cu loc extern de control.

Desigur că personalitatea care nu are încredere în propriile forțe puțin probabil că ar putea avea orientare pozitivă față de viitor, dar, în cazul studenților noștri, specializați în științe exacte, rezultatele denotă totuși o tendință spre optimism care la fel a crescut după program. Emoțiile pozitive sunt cele care în mare parte ne influențează deciziile și chiar convingerile ce păreau a fi rigide și neschimbate pentru toată viața.

În cercetarea noastră am obținut rezultate din perspectiva specializării în domeniul sociumanist și exact. Tinerii din domeniul sociumanist (specialitatea psihologie) sunt mai avantajați datorită curriculei universitare și au posibilitatea să-și dezvolte nemijlocit abilitățile propriiei personalități. Disciplinele precum „Psihologia adolescentului și adultului”, „Psihologia comunicării” și „Psihologia dezvoltării” au influență importantă asupra formării stilului apreciativ eficient, înțelegerii propriilor gânduri dar și asupra diminuării gândurilor pesimiste. Tinerii specializați în domeniul științelor exacte au manifestat caracteristici specifice stilului reflexiv și a celui evitant care, în context social, se prezintă ca fiind ineficiente.

Trebuie probabil să menționăm unele limite în aplicabilitatea acestui program. Studenții de la științe exacte nu au fost avizați și nu au mai participat anterior la asemenea gen de activități ori programe de antrenament al abilităților personale. În majoritatea cazurilor, ei au enunțat că a fost o provocare pentru ei și o ocazie plăcută în intenția de a se autocunoaște, manifestate prin exprimarea dorinței de a mai participa la programe ori întruniri de acest fel. Datele obținute ne permit să constatăm o optimizare a profilurilor tinerilor existente inițial (Tabelul 8).

Tabelul 8. Profilul personalității din perspectiva interconexiunii stilului apreciativ și controlului psihologic la tineri

PROFILUL	EMPATIC	REFLEXIV	ANALOGIC	DETAȘAT
LOC-I	+	+	+	+
LOC-E	-	+/-	+/-	+/-
SS-înaltă	+/-	+/-	+/-	+/-
SS-medie	+	+	+	+
SS-scăzută	-	-	-	-
O-optimism	+	+	+	+
P-pesimism	-	-	-	-

Notă: semnul plus – eficiență; semnul minus – neeficiență; semnele plus-minus - eficiență relativă.

Totodată, ținem să menționăm că nu toate profilurile identificate se caracterizează prin același grad de eficiență. Or, rezultatele obținute ca urmare a aplicării programului de dezvoltare personală din perspectiva interconexiunii stilului apreciativ și controlului psihologic la tineri ne-au condus la stabilirea profilului personalității cu un grad sporit de eficiență - Figura 11.

Fig. 11. Profilul personalității eficiente din perspectiva interconexiunii stilului apreciativ și controlului psihologic la tineri

Astfel, personalitatea eficientă a tânărului se caracterizează prin stil empatic (auto-cunoaștere, capacitate de transpunere în cadrul intern de referință al altora, aprecierea pozitivă a celorlalți), loc de control intern (autocontrol, responsabilitate pentru succese/eșecuri, implicare activă în căutarea soluțiilor, asumarea riscului în luarea deciziilor), stimă de sine înaltă (autoapreciere pozitivă a sinelui și a celorlalți, încredere în sine și în performanță) și optimism (evaluarea situațiilor din perspectivă pozitivă, activism, încredere în propriile forțe).

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele cercetării interconexiunii dintre stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri ne-au condus la următoarele **concluzii generale**.

1. Analiza literaturii de specialitate ne-a permis să constatăm că stilul apreciativ este o formațiune cognitiv-afectivă complexă care constă din preferințe pentru abordarea, înțelegerea, procesarea subiectivă a informației și evocarea deciziei cu rezonanță afectivă proprie. Stilul apreciativ poate fi explicat prin universalitate dar, totodată, și prin relativitate (individualitate). Ca fenomen universal, stilul apreciativ este personalizat în perioada tinereții, deținând scheme „de apreciere” care sunt integrate în anumite variante de stil. Individualitatea stilului persoanei este dictată de preferințele pentru anumite aprecieri și de combinarea lor. Stilul apreciativ se formează în cadrul relațiilor interpersonale, prin intermediul percepției interpersonale și prin activarea unui potențial care se află în domeniul afectiv și pe care omul îl posedă cu scop de a se adapta la mediul social.

2. Prin argumentele științifice aduse se confirmă că controlul psihologic este o formațiune complexă care se referă atât la sine (autocontrol), cât și la controlul asupra altora. Constructul de control concentrează într-un sistem unitar locul de control, emoțiile pozitive, stima de sine, optimismul și eficiența care rezidă din aceste elemente combinate. Locul intern de control este mai eficient și deține caracteristici speciale ca: responsabilitate pentru succese sau eșecuri, implicare activă în căutarea soluțiilor, asumarea riscului atât pentru succes, cât și pentru eșec. Locul de control extern este caracterizat prin pasivitate, neimplicare, evitarea responsabilităților, iar în relațiile interpersonale este sesizat ca unul neeficient și dezadaptat.

3. Rezultatele obținute în cadrul demersului diagnostic confirmă ideea că există interconexiuni între stilul apreciativ, controlul psihologic și entitățile conexe acestora care conduc la stabilirea unor profiluri specifice ale personalității tinerilor. Specificitatea profilurilor este asigurată de influența unui șir de variabile, precum: tipul stilului apreciativ (detașat, reflexiv, analogic, empatic), tipul locului de control (intern/extern), entitățile conexe (stima de sine, optimism/pesimism). Profilul personalității relaționează cu domeniul de specializare a tinerilor (sociومانist/exact).

4. Demersul investigativ argumentează faptul că eficientizarea profilurilor personalității poate fi realizată prin aplicarea unui program special de dezvoltare personală care să contribuie la optimizarea stilului empatic și a locului de control intern, la creșterea stimei de sine, la manifestarea optimismului.

5. Problema soluționată privind interconexiunea stil apreciativ-control psihologic și stabilirea profilului eficient al tânărului oferă noi perspective de înțelegere a specificului de personalizare a stilului apreciativ raportat la tipul locului de control pentru tinerii din diverse domenii de specializare.

Rezultatele cercetării ne permit să oferim următoarele **recomandări**:

1. Utilizarea programului de dezvoltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control în activitatea extracurriculară din cadrul instituțiilor de învățământ; crearea unui mediu de formare a necesităților de optimizare a stilului empatic, a locului de control intern, a stimei de sine, a manifestării optimismului.

2. Promovarea unui sistem de educație complementară la nivel de școli, colegii, universități, comunitate orientat spre: crearea condițiilor pentru autodeterminare, autodezvoltare, autocontrol și armonizare personală.

3. Racordarea curriculară disciplinelor sociumaniste de bază la cerințele contemporane în vederea promovării autodezvoltării personale prin dezvoltarea: încrederii în sine, comunicării asertive, autocontrolului, abilităților empatică, spiritului critic și creativității.

4. Utilizarea rezultatelor și a probelor psihodiagnostice în procesul de formare a specialiștilor în domeniile: psihologie, asistență socială, resurse umane și în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice. Elaborarea, editarea, traducerea și adaptarea materialelor relevante din domeniu. Asigurarea instituțiilor de învățământ cu materiale didactice corespunzătoare.

5. Dezvoltarea sistemului de asistență psihologică pentru adolescenți și tineri orientat spre: popularizarea cunoștințelor psihologice și sensibilizarea interesului pentru cunoașterea și înțelegerea stărilor interioare, rolului stilului apreciativ, autocontrolului, optimismului și conștiinței de sine în viața umană.

6. Lărgirea ariei investigaționale privind diverse aspecte ale stilului apreciativ, locului de control, stimei de sine și optimismului în vederea asigurării domeniului educațional și altor domenii cu date științifice; extinderea cadrului de cercetare asupra diferitelor etape de vârstă (adolescenți, vârstă adultă medie).

BIBLIOGRAFIE

1. Gonța V. Formarea imaginii de sine la adolescenți. Teza de dr. în psihologie. Chișinău, 2004. 160 p.
2. Marcus S. Empatie și personalitate. București: ATOS, 1997. 89 p.
3. Nicolaescu A. Metodologia apreciativă în educație. Influența gândirii pozitive asupra rezultatelor școlare. Seminarii apreciative. Iași: Lumen, 2010. p. 99-114.
4. Paladi A. Determinarea stilului apreciativ la studenți din perspectiva specializării în științele socioumaniste și exacte. În: „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”. Tezele conf. științifică dedicată aniversării a 65-a de la fondarea USM. 2011, p.100-102.
5. Paladi A. Particularități psihice ale utilizatorilor de internet în raport cu locul de control (Locus of Control) În: „Teoria și practica administrării publice”. Tezele, conf. științifico-practice cu participare internațională AAP. Chișinău, 2013, p.444-446.
6. Paladi A. Importanța stilurilor apreciative pentru procesul de intercunoaștere. În: „Învățământul post-modern: eficiență și funcționalitate”. Tezele conf. internaționale, USM. Chișinău, 15 noiembrie, 2013, p. 460-463.
7. Paladi A. Dimensiuni ale stilului cognitiv în educația contemporană. În: „Schimbarea Paradigmei în Teoria și Practica Educațională. Tezele conf. internaționale, USM. Chișinău, 2008, p.277-281.
8. Paladi A. Dimensiuni ale înțelegerii apreciative: stil apreciativ. În: Studia Universitatis, USM. Chișinău, 2010, nr. 5 (35), p.232-236.
9. Paladi A. Influențe educaționale în formarea locului de control. În: Studia Universitatis, USM. Chișinău, 2011, nr. 9 (49), p.136-138.
10. Paladi A. Manifestarea locului de control din perspectiva constructivistă în psihologia contemporană. În Studia Universitatis, USM. Chișinău, 2012, nr. 5 (55), p.125-128.
11. Paladi A. Precizări de concepte: stiluri de învățare versus stiluri cognitive. În: „Interferențe universitare-integrare prin cercetare și inovare”. Tezele conf. internaționale, USM, Chișinău, 2012
12. Paladi A. Analiza indicilor structurali ai stilurilor apreciative. În Studia Universitatis, USM. Chișinău, 2013, nr. 9 (69), p.135-138.
13. Paladi A. Interconexiuni dintre locul de control și optimism. În: Univers pedagogic, nr.3, IȘE, 2015, p. 51-57.
14. Paladi A. Particularități de manifestare a locului de control, În: „Integrare prin cercetare și inovare”. Tezele conf. naț. cu participare internațională, USM. Chișinău, 10-11 noiembrie, 2015. p.150-153.
15. Platon C., Paladi A. Relația dintre stilul apreciativ empatic și locul de control (locus de control) la studenți. În: „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”. Tezele conf. dedicată aniversării a 65-a de la fondarea USM. 2011, p.97-99.
16. Platon C., Paladi A. Aprecierea interpersonală din perspectiva orientărilor implicite și constructive, În: „Integrare prin cercetare și inovare”. Tezele conf. cu participare internațională, USM. Chișinău, 25-28 septembrie, 2013. p.82-84.
17. Platon C., Paladi A. Training de eficientizare a stilului apreciativ și optimizare a locului de control la studenți. În „Învățământul postmodern: eficiență și funcționalitate”. Tezele conf. internaționale, USM. Chișinău, 15 noiembrie, 2013. p. 403-406.
18. Platon C., Paladi A. Cercetarea relației dintre locul de control și stilul apreciativ reflexiv la studenți. În: Studia Universitatis, USM. Chișinău, 2011. nr. 4 (49), p.127-132.
19. Platon C., Paladi A., Program de dezvoltare personală prin metode de eficientizare, optimizare a locului de control. În Studia Universitatis, USM. Chișinău, 2013, nr. 5 (65), p.110-114.
20. Rolul stilurilor cognitive în activitatea didactică, în C. PLATON (coord), Probleme actuale ale psihologiei învățământului superior (manual), Ed.II, Chișinău, 2013, 246 p., ISBN 978-9975-71-348-1 (autorului îi revine p. 151-168, 0,96 c.a.)
21. Seligman M. Fericirea autentică. București: Humanitas. 2007, 190 p.
22. Vlas B. Miracol, noroc sau gândire apreciativă? In: Seminarii apreciative (Ed. A.Sandu). Iași: Lumen. 2010, p. 61-72
23. Сафронов Р.А., Розум С.И. Соотношение когнитивного стиля «полезависимость полenezависимость» у преподавателя и студента, как фактор усвоения учебной информации, Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2011, т.129, с.93-98.
24. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики. СПб.: Речь, 2003, 624 с.
25. Холодная М.А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума. СПб.: Питер, 2-е изд., 2004. 384 с.
26. Abramson L.Y., Seligman M.E.P., Teasdale I. Learned helplessness in humans: Critique and reformulation. Journal of Abnormal Psychology, 1978, vol.87, p.49-59.
27. Baldwin B. Self-esteem, locus of control, hippocampal volume, and cortisol regulation in young and old adulthood. NeuroImage. 2005, vol. 28 (4), p. 815-826.
28. Blaine C. Compensating for Losses in Perceived Personal Control Over Health. A Role for Collective Self-Esteem in Healthy Aging. The Journals of Gerontology: Series B, 2002, vol. 57(6), p.531-53.

ADNOTARE

**PALADI Aliona „Interconexiuni dintre stilul apreciativ și controlul psihologic la tineri”
Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2015**

Structura tezei. Teza conține introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (din 184 de surse), 11 anexe, 115 pagini de text de bază, 29 de tabele, 19 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 16 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: apreciere, stil apreciativ, autocontrol, loc de control (intern și extern), stimă de sine, optimism, pesimism, personalizarea stilului, empatie, eficiență, entități ale profilului.

Domeniul de studiu: psihologia generală.

Scopul cercetării constă în determinarea interconexiunii stil apreciativ-control psihologic la tineri din perspectiva specializării în domeniile socioumanist/exact.

Obiective ale cercetării: analiza literaturii de specialitate cu referire la stilul apreciativ și controlul psihologic; identificarea metodelor psihodiagnostice de determinare a stilului apreciativ și controlului psihologic; analiza tipologiilor stilului apreciativ și a locului de control; stabilirea interconexiunii dintre stil apreciativ și locul de control; elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare personală a tinerilor; generalizarea datelor și evidențierea gradului de eficiență a programului; elaborarea profilului tânărului eficient din perspectiva interconexiunii stil apreciativ-control psihologic.

Noutatea și originalitatea științifică: rezidă în dezvoltarea conceptelor de stil apreciativ și control psihologic; identificarea interconexiunii dintre stilul apreciativ (detașat, reflexiv, analogic, empatic), controlul psihologic (intern/extern) și entitățile conexe acestora (stima de sine, optimism/pesimism); elaborarea programului de dezvoltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control; stabilirea profilului personalității eficiente din perspectiva interconexiunii stil apreciativ-control psihologic; stabilirea relaționării profilului personalității eficiente cu domeniul de specializare a tinerilor.

Problema științifică importantă soluționată constă în determinarea interconexiunii stil apreciativ-control psihologic și conceptualizarea profilului eficient al tânărului, care a contribuit la elaborarea unui program de dezvoltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control.

Semnificația teoretică a lucrării. Rezultatele studiului completează psihologia generală cu date experimentale noi despre stil apreciativ și locul de control la tineri, generalizează cunoașterea științifică privind interconexiunea stil apreciativ-control psihologic și rolul pe care îl exercită în acest proces stima de sine, orientarea optimistă vs pesimistă și domeniul de specializare.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în posibilitatea de a utiliza rezultatele studiului în valorificarea programului de dezvoltare personală în activitățile de consiliere psihologică și educațională; elaborarea programelor individuale de dezvoltare personală, de relaționare interpersonală, de motivare pentru succes a tinerilor; utilizarea rezultatelor studiului în predarea cursurilor de „Psihologia generală”, „Psihologia vârstelor”, „Psihologia personalității”, „Consiliere psihologică și educațională”.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost implementate în cadrul cursurilor de formare continuă a cadrelor didactice de la USM și din republică; în cadrul comunicărilor la simpozioane și conferințe naționale și internaționale; în cadrul realizării programului de dezvoltare personală prin metode de optimizare a stilului apreciativ și a locului de control (Universitatea de Stat din Moldova); în cadrul cursurilor universitare „Psihologia generală”, „Psihologia adolescentului și adulțului”, „Psihologia personalității”, „Psihologia socială”.

АННОТАЦИЯ

Палади Алена «Взаимосвязь между оценочным стилем и психологическим контролем у молодых людей». Диссертация на соискание степени доктора психологии, Кишинев, 2015

Структура диссертации: работа содержит введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 184 источников, 11 приложений, 115 страниц основного текста, 29 таблиц, 19 рисунков. Результаты исследования опубликованы в 16 научных работах.

Ключевые слова: оценивание, оценочный стиль, самоконтроль, локус контроля (внутренний и внешний), самоуважение, оптимизм, пессимизм, персонализация стиля, эмпатия, эффективность, элементы профиля.

Область исследования: общая психология.

Цель исследования заключается в установлении взаимосвязи между оценочным стилем и психологическим контролем у молодых людей с учетом специализации по точным или гуманитарным наукам. Цель достигнута посредством решения следующих **задач:** теоретический анализ литературы по проблеме оценочного стиля и психологического контроля; анализ методов психодиагностики оценочного стиля и психологического контроля; типологический анализ оценочного стиля и локуса контроля; исследование взаимосвязи между оценочным стилем и локусом контроля; разработка и внедрение программы личностного развития молодых людей; обобщение полученных результатов и исследование эффективности программы; разработка профиля личности с точки зрения взаимосвязи оценочного стиля и локуса контроля.

Научная новизна и оригинальность: результаты исследования дополняют имеющиеся теоретические представления об оценочном стиле и локусе контроля; выявлены взаимосвязи оценочного стиля, локуса контроля и таких характеристик, как самоуважение, оптимизм/пессимизм; разработана программа личностного роста для молодых людей: выделен и описан профиль личности с точки зрения взаимосвязи оценочного стиля и локуса контроля; выявлены и проанализированы особенности взаимосвязи оценочного стиля и локуса контроля у молодых людей с учетом области специализации.

В рамках исследования **решена важная научная проблема** определения взаимосвязи оценочного стиля и локуса контроля у молодых людей разной специализации и создания эффективного профиля молодого человека, а также разработка программы развития личности посредством методов оптимизации оценочного стиля и локуса контроля.

Теоретическая значимость состоит в дополнении научных представлений в области общей психологии об особенностях и взаимосвязи локуса контроля и оценочного стиля у молодых людей различных специальностей, а также о роли самоуважения и оптимистической/пессимистической направленности личности в этих процессах.

Практическая значимость заключается в возможности использования результатов исследования в рамках психолого-педагогического консультирования, при разработке индивидуальных программ личностного роста, межличностного взаимодействия и развития мотивации к успеху у молодых людей; при подготовке учебных материалов по дисциплинам «Общая психология», «Возрастная психология», «Психология личности», «Психолого-педагогическое консультирование».

Внедрение научных результатов: положения диссертационной работы докладывались и обсуждались на научных конференциях; теоретические и практические результаты исследования были использованы при подготовке курсов повышения квалификации дидактического персонала МолдГУ и республики, при подготовке учебных курсов по предметам «Общая психология», «Психология личности», «Возрастная психология», «Психолого-педагогическое консультирование», а также при реализации программы развития личности со студентами МолдГУ.

ANNOTATION

PALADI Aliona “Interconnections between appreciative style and psychological control for young people”. Thesis in psychology, Chisinau, 2015

Thesis structure. The thesis contains an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography (of 184 sources), 11 annexes, 115 pages of main text, 29 tables, 19 figures. The results are published in 16 scientific papers.

Keywords: appreciation, appreciative style, self, locus of control (internal and external), self-esteem, optimism, pessimism, customized style, empathy, efficiency, entities profile.

Study field: general psychology

The purpose of the research consisted of establishing interconnections between appreciative style and psychological control for young people from the perspective of specialization in the humanities / exact fields.

Objectives of the research: literature review in the field with respect to the appreciative style and psychological control (locus of control); identifying psychodiagnostic methods for determination of the appreciative style and psychological control; appreciative style typologies and locus of control analysis; highlighting the interconnection between appreciative style and locus of control; development and implementation of a program for personal development of young people; data generalization and highlighting the efficiency of the program; developing the efficient youth profile from the perspective of interconnection appreciative style - psychological control.

Scientific novelty consists in development of the appreciative style and psychological control concepts; identification of the interconnection between appreciative style (detached, reflective, analog, empathic), psychological control (internal / external) and the entities related to them (self-esteem, optimism / pessimism); development of the program for personal development by using the methods of appreciative style and locus of control optimization; determination of the efficient personality profile from the perspective of interconnection appreciative style - psychological control; determination of the efficient personality profile relationship with the field of young people specialization.

Scientific problem solved is determining interconnection appreciative style - psychological control, and conceptualization of the efficient youth profile, which has contributed to the development of a program for personal development through optimization methods of the appreciative style and locus of control.

Theoretical significance consists. The study results complement General Psychology with new experimental data about appreciative style and locus of control for young people, generalizes scientific knowledge on the interconnection appreciative style - psychological control, and the role that exercises in this process of self-esteem, optimistic orientation vs pessimistic one and the field of specialization.

The practical value lies in the possibility to use the study results in exploiting the personal development program in psychological counseling and educational activities; developing individual programs for personal development, interpersonal relationship, young people motivation for success; use of the study results in the teaching of General Psychology, Developmental Psychology, Personality Psychology, Psychological and Educational Counseling courses.

Implementation of scientific results. The research results have been implemented in the framework of continuing education courses for teaching staff at the MSU and in the country; in communications within the national and international symposia and conferences; in the realization of personal development program through optimization methods of the appreciative style and locus of control (Moldova State University); in teaching university courses “General Psychology”, “Adolescent and Adult Psychology”, “Personality Psychology”, “Social Psychology”.

PALADI ALIONA

**INTERCONEXIUNI DINTRE STILUL
APRECIATIV ȘI CONTROLUL PSIHOLOGIC
LA TINERI**

511.01 – PSIHOLOGIE GENERALĂ
Autoreferatul tezei de doctor în psihologie

Aprobat spre tipar: 13.11.2015

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar 1,8

Formatul hârtiei 60×84 $\frac{1}{16}$

Tiraj 50 ex.

Comanda 102

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str.A.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2012